

Toruń, 17 października 2017 r.

ks. dr hab. Janusz Szulist, prof. UMK
Wydział Teologiczny UMK w Toruniu

Dane teleadresowe:

adres: Aleja Cystersów 2, 83-130 Pelplin
tel.: + 48 608 294 702
email: szulist@umk.pl

AUTOREFERAT

Niniejsza prezentacja składa się z trzech części: I. Wykształcenie; II. Działalność dydaktyczna i organizacyjna; III. Charakterystyka dorobku naukowego.

I. Wykształcenie

Urodziłem się 26 września 1973 roku w Kartuzach. Imiona moich rodziców to Ambroży i Maria (nazwisko panieńskie: Domaszka). Mój ojciec z zawodu był kierowcą, natomiast moja matka – sprzedawcą. Swoją edukację rozpocząłem w Szkole Podstawowej nr 3 w Kartuzach w 1980 roku. Od 1988 roku kontynuowałem naukę w Technikum Mechanicznym w Kartuzach, zakończoną maturą w 1993 roku. We wrześniu 1993 roku wstąpiłem do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. W czasie studiów filozoficzno-teologicznych szczególnie wiele uwagi poświęcałem takim dziedzinom naukowym, jak: historia filozofii, metafizyka, teologia naturalna, teologia dogmatyczna oraz Katolicka Nauka Społeczna. Niezwykle inspirujące były dla mnie możliwe syntezy myśli tomistycznej ze współczesną filozofią egzystencjalistyczną. Tego typu poszukiwania naukowe nie zmierzały jedynie w kierunku wypracowania narzędzi krytyki filozofii egzystencjalistycznej. Celem zestawienia obu wspomnianych tradycji filozoficznych było ukazanie ich funkcjonalności w procesie zgłębiania elementów struktury ontycznej i etycznej człowieka w perspektywie odniesień społecznych. Podczas wakacji letnich jako student uczyłem się języka francuskiego. Dnia 29 marca 1999 roku otrzymałem dyplom magisterski na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na podstawie pracy z zakresu teologii naturalnej: *Teodycealne implikacje poznania istoty bytu w fenomenologii Edmunda Husserla*, pisanej pod kierunkiem ks. dra Antoniego Dunajskiego. Drugim recenzentem był ks. bp dr Wiesław Mering (Ordynariusz Włocławski). Świecenia kapłańskie przyjąłem w dniu 23 maja 1999 roku z rąk ks. bpa prof. dra hab. Jana Bernarda Szłagi. Po

święceniach pracowałem trzy lata jako wikariusz w Parafii Katedralnej w Pelplinie. W 2002 roku zostałem skierowany przez Księdza Biskupa Diecezjalnego na studia specjalistyczne z zakresu Katolickiej Nauki Społecznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Innsbrucku. Oprócz podjętych studiów wiele uwagi poświęcałem współczesnym kierunkom filozoficznym oraz teoriom socjologicznym. W ten sposób kontynuowałem wcześniejsze zainteresowania badawcze, dotyczące zagadnień społecznych o wyraźnym profilu personalistycznym. Teologia dogmatyczna stanowiła drugą dyscyplinę naukową w ramach studiów doktoranckich. Wybór dogmatyki jako drugiej dziedziny był uwarunkowany *stricte* naukowo, a mianowicie zamiarem określenia stopnia użyteczności wskazań Magisterium w interpretacji struktur społeczno-politycznych.

Po przyjeździe do Austrii uczyłem się języka niemieckiego i włoskiego w Międzynarodowym Centrum Językowym Uniwersytetu w Innsbrucku. Na podstawie znajomości języka niemieckiego starałem się w miarę możliwości czytać w oryginale dzieła (albo ich fragmenty) autorstwa niemieckich filozofów lub teologów, takich jak: Immanuel Kant, Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Martin Heidegger, Hannah Arendt, Karl Rahner, Joseph Ratzinger, Thomas Ruster i in. Celem owej lektury była analiza myśli wskazanych autorów w oryginalnym brzmieniu – bez modyfikacji, jakie powstają zawsze w tekście tłumaczonym.

Studia specjalistyczne z zakresu teologii ukończyłem dnia 14 czerwca 2006 roku, otrzymując tytuł doktora teologii na podstawie rozprawy doktorskiej: *Die personalistische Friedensethik von Johannes Paul II*. Recenzentami przedłożonej na Fakultecie Teologicznym w Innsbrucku dysertacji byli: prof. Wolfgang Palaver oraz o. prof. Stephan Leher SJ. W 2007 roku odbyła się nostryfikacja na KUL-u mojego dyplomu doktorskiego z teologii.

Podczas pobytu w Austrii (do 1 lipca 2009 roku) pracowałem jako kapelan w szpitalach w Hochzirl i w Klinice w Innsbrucku oraz w Domu Starców Hoetting. Biskup innsbrucki dr Manfred Scheuer powierzył mi także kierowanie referatem do spraw duszpasterstwa obcojęzycznego w Diecezji Tyrolskiej.

Od 2006 roku jestem wykładowcą z zakresu Nauki Społecznej Kościoła w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie.

Natychmiast po zakończeniu studiów doktoranckich rozpocząłem pracę nad habilitacją z zakresu nauk społecznych. Analizy naukowe obejmowały następujące zagadnienia: zasady życia społecznego ze szczególnym uwzględnieniem dobra wspólnego; charakter zaangażowania świeckich w życie polityczne; specyfika społeczności światowej; polityczny potencjał katolicyzmu; społeczno-polityczne znaczenie sakramentów ze szczególnym uwzględnieniem Eucharystii; systemy społeczne; komentarze do współcześnie wydanych dokumentów spo-

łecznych Kościoła; prawa ludzi pracy. Powyższe analizy badawcze zaowocowały rozprawą habilitacyjną: *W kierunku pełniejszego człowieczeństwa. Dobro wspólne wzorcem dla personalistycznych odniesień w rzeczywistości społeczno-politycznej*. Kolokwium habilitacyjne miało miejsce na Papieskim Uniwersytecie Jana Pawła II w Krakowie w dniu 31 marca 2011 roku. Recenzentami w kolokwium habilitacyjnym byli: ks. prof. dr hab. Piotr Nitecki (PWT Wrocław), ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski (UKSW Warszawa), ks. prof. dr hab. Tadeusz Borutka (UPJPII Kraków), ks. dr hab. Stanisław Fel, prof. KUL (KUL Lublin).

Z dniem 1 października 2009 roku zostałem zatrudniony na Wydziale Teologicznym w Toruniu jako adiunkt w Zakładzie Teologii Moralnej i Katolickiej Nauki Społecznej. Powierzone mi zajęcia obejmują wykłady z zakresu szeroko rozumianych nauk społecznych (m.in. wstęp do socjologii, polityka społeczna państwa, teologia moralna szczegółowa – moralność życia społecznego, socjologia wychowania, etyka pracy). Wybrane wykłady prowadzę w języku niemieckim. Po reorganizacji struktury organizacyjnej Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu zostałem zatrudniony od 1 października 2014 roku na stanowisku adiunkta w Katedrze Pedagogiki, Katolickiej Nauki Społecznej i Prawa Kanonicznego. Od 1 października 2016 roku jestem zatrudniony na stanowisku profesora nadzwyczajnego UMK w wyżej wymienionej Katedrze.

Z dniem 1 października 2012 roku podjąłem pracę na stanowisku wykładowcy w Wyższej Szkole Komunikacji Społecznej. Prowadzone przeze mnie zajęcia obejmują następujące przedmioty: wprowadzenie do socjologii (wykład), współczesne problemy socjologiczne (wykład), etyka pracy (wykład), seminarium licencjackie, wprowadzenie do filozofii (wykład), etyka zawodu pedagoga (wykład). Wymienione przedmioty są prowadzone na kierunku pedagogika. W październiku tegoż roku otrzymałem stanowisko profesora nadzwyczajnego Wyższej Szkoły Komunikacji Społecznej.

II. Działalność dydaktyczna i organizacyjna

W celu realizowania projektów badawczych uczestniczyłem we współpracy międzynarodowej. Wyjazdy zagraniczne, jak też inicjowanie kontaktów z naukowcami europejskimi, posiadały zawsze jednoznacznie określone cele. Po kolokwium habilitacyjnym uczestniczyłem w 8 wyjazdach zagranicznych. Celem pierwszego wyjazdu do Austrii, na Fakultet Teologiczny w Innsbrucku, gdzie obroniłem dysertację doktorską, było zgłębianie znajomości i praktycznych konotacji metody teologii dramatycznej. Ów wyjazd odbył się w ramach środków z Funduszu Młodych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (8-22 września 2011 r.). Kolejny wyjazd obejmował uczestnictwo w Grupie Roboczej Etyków Społecznych Krajo-

kojęzycznych, poświęcone tematowi: *Etyka społeczna w post-demokratycznych czasach* (27-29 lutego 2012 r.). Celem pobytu w Berlinie była wymiana poglądów z etykami niemieckimi w aktualnych kwestiach społecznych, takich jak kierunki rozwoju współczesnych systemów politycznych, ze szczególnym odniesieniem do demokracji. Kolejne trzy wyjazdy miały miejsce na Fakultet Teologiczny Uniwersytetu w Wuerzburgu, w ramach europejskiego programu Erasmus + (13-19 października 2012 r.; 25-28 listopada 2013 r.; 23-27 czerwca 2014 r.). Podczas tychże wyjazdów prowadziłem zajęcia w formie wykładów i seminarium naukowego, a także nawiązałem kontakt z prof. dr Gerhardem Droesserem (obecnie emerytowanym profesorem). Wymiana poglądów dotyczyła nie tylko aktualnych badań nad rodziną w kluczu funkcjonalizmu strukturalnego, ale niezwykle inspirujące było również wskazywanie chrześcijańskich elementów, czy nawet motywów, w systemach totalitarnych XX wieku. Prof. Droesser w tym czasie analizował zjawisko faszyzmu włoskiego. Kolejne dwa wyjazdy do Niemiec miały charakter szkoleniowy. Pobyt w Instytucie Benedykta XVI w Ratzbonie (7-14 marca 2015 r.; 11-16 kwietnia 2016 r.) służył nie tylko zapoznaniu się z myślą Josepha Ratzingera/Benedykta XVI, ale nade wszystko opanowaniu metody redakcji papieskich *Dzieł zbiorowych*. Pobyt w Regensburgu stanowił formę uczestnictwa w pracach badawczych nad spuścizną Josepha Ratzingera/Benedykta XVI. Ostatni wyjazd w ramach programu Erasmus + miał miejsce do Eichstaett-Ingolstadt (21-26 maja 2017 r.). Celem pobytu było wygłoszenie cyklu wykładów o eklezjologii w nauczaniu Benedykta XVI. Podczas tego ostatniego wyjazdu spędziłem również kilka dni w Instytucie Benedykta XVI w Ratzbonie (25-26 maja 2017 r.), kontynuując realizację wskazanych celów.

Poszukując źródeł oraz opracowań zarówno do wykładów, jak też do monografii i artykułów naukowych, przeprowadzałem kwerendy biblioteczne. Miały one miejsce w czasie wyjazdów zagranicznych, szczególnie tych o charakterze szkoleniowym. W Polsce natomiast trzykrotnie przebywałem w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (luty 2015 r., 18 lutego 2016 r., 20-22 lutego 2017 r.) i jednokrotnie w Bibliotece Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (19 lutego 2016 r.)

Wyniki prowadzonych badań starałem się przekazywać szerszemu kręgowi odbiorców poprzez organizowanie konferencji i sympozjów naukowych, jak też uczestnictwo w podobnych przedsięwzięciach o randze krajowej i międzynarodowej. Po habilitacji w 2011 roku byłem kierownikiem 1 konferencji międzynarodowej oraz 6 konferencji ogólnopolskich. Natomiast w 3 konferencjach ogólnopolskich uczestniczyłem jako członek komitetu organizacyjnego. Temat przewodni organizowanych przeze mnie konferencji dotyczył określenia sposobu funkcjonowania wiary w szerokim kontekście współczesności. Zgromadzeni prelegenci

z ośrodków krajowych i zagranicznych podejmowali następujące zagadnienia: wiara jako źródło zaangażowania człowieka (międzynarodowa konferencja pt. *Wiara i kultura. Kulturowa hermeneutyka i rekonfiguracja. Fides, cultura et actio...*, 15-16 maja 2014 r., WT UMK w Toruniu), wiara wobec wyzwań współczesności (międzywydziałowa konferencja pt. *Wiara wobec wyzwań współczesności*, 16 listopada 2013 r., Biblioteka Diecezjalna w Pelplinie). Organizując konferencje, starałem się określić grupę docelową słuchaczy, złożoną nie tylko z teologów, filozofów czy studentów teologii, ale również z osób podejmujących zagadnienia regionalizmu. Stąd zrodził się pomysł tzw. Areopagu Pelplińskiego jako ogólnopolskiej konferencji cyklicznej, organizowanej przez Wydział Teologiczny UMK w Toruniu, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie oraz Kurię Diecezjalną Pelplińską. Odbyły się już trzy edycje tejże konferencji, poświęcone następującym tematom: religijność Pomorza (24-25 kwietnia 2015 r.); system edukacji regionalnej na Pomorzu (22-23 kwietnia 2016 r.); dziedzictwo diecezji chełmińskiej na Pomorzu (12-13 maja 2017 r.). Od samego początku jestem kierownikiem tychże konferencji, dotyczących kwestii związanych z Pomorzem. Uwzględniając aktualnie prowadzone badania, jak też specyfikę profilu naukowego Wydziału Teologicznego, kierowałem dwoma konferencjami ogólnopolskimi. Pierwsza z konferencji dotyczyła relacji Kościoł-świat w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI (ogólnopolska konferencja pt. *Kościół i świat. Eklezjologia posoborowa Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, 10 grudnia 2015 r., WT UMK w Toruniu). Podczas drugiej z konferencji podejmowano kwestię etosu opiekuna osoby starszej (ogólnopolska konferencja pt. *Etos opiekuna osoby starszej*, 1 grudnia 2016 r., WT UMK w Toruniu). Oprócz wymienionych konferencji byłem członkiem komitetu naukowego międzynarodowej konferencji organizowanej przez Międzynarodowe Centrum Dialogu Międzyreligijnego i Międzykulturowego w Warszawie pt. *Dialog międzykulturowy we współczesnym świecie. Dialog wartości* oraz współorganizatorem Międzynarodowego Seminarium Naukowego w Starym Sączu (międzynarodowe seminarium naukowe pt. *Idee – człowiek – filozofia*, 5-10 sierpnia 2014 r., Stary Sącz, KUL Lublin).

Ważnym punktem w procesie popularyzacji prowadzonych badań było aktywne uczestnictwo w konferencjach. Po habilitacji uczestniczyłem w 1 konferencji międzynarodowej, 6 konferencjach ogólnopolskich oraz 2 cyklicznych konferencjach naukowych. Podczas konferencji międzynarodowej analizowałem kwestię hermeneutyki kontynuacji w kontekście hermeneutyki negacji. Punktem odniesienia było nauczanie Benedykta XVI (międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Wiara i kultura. Kulturowa hermeneutyka i rekonfiguracja*; tytuł wygłoszonego wykładu: *Hermeneutyka kontynuacji a hermeneutyka negacji*, 15 maja 2014 r., WT UMK w Toruniu). Problematyka poruszana w trakcie prowadzonych przeze mnie prelek-

cji dotyczyła zasadniczo dwóch obszarów badawczych. Pierwszym jest dynamika społecznych przemian w aspekcie nauczania społecznego Kościoła. W ramach promocji „Studiów Warmińskich” miała miejsce konferencja ogólnopolska, na której wygłosiłem wykład o funkcji gospodarczej rodziny w kontekście kryterium dobra wspólnego jako wyznacznika humanizującego gospodarowania przez rodzinę (temat wykładu: *Dobra materialne w służbie człowiekowi – teologiczna interpretacja funkcji gospodarczej rodziny*, 27 marca 2012 r., Wydział Teologiczny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie). Podczas Toruńskiego Forum Ekonomicznego analizowałem kwestię kulturowego wymiaru pracy (tytuł wykładu: *Kulturowy wymiar pracy*, 4 marca 2013 r., Toruń). Na konferencji organizowanej przez Wydział Nauk Społecznych i Historycznych UKSW podjąłem zagadnienie postdemokracji (temat konferencji: *Chrześcijanin jako obywatel i przedsiębiorca. KNS wobec współczesnych wyzwań*; tytuł wykładu: *Katolicka ocena tezy o postdemokracji*, 26 marca 2014 r., UKSW Warszawa). W Piekarach Śląskich analizowałem zagadnienie personalistycznego kryterium sprawiedliwości w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI (temat konferencji: *Miłość i sprawiedliwość społeczna*; tytuł wykładu: *Personalistyczne kryterium sprawiedliwości w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, 30 maja 2015 r., Piekary Śląskie). Podczas konferencji organizowanej w Toruniu odnosiłem się do kwestii relacji międzypokoleniowych we współczesnej rodzinie, z podkreśleniem roli osób starszych w środowisku rodzinnym (temat konferencji: *Etos opiekuna osoby starszej*; tytuł wykładu: *Rodzinne relacje międzypokoleniowe w oparciu o nauczanie społeczne Kościoła*, 1 grudnia 2016 r., UMK Toruń). W ramach cyklicznej konferencji pt. *Język – szkoła – religia. Dialogując z innym*, wygłosiłem wykład: *Dialogiczność osoby w nauczaniu społecznym Kościoła* (2 czerwca 2017 r.). Ogólnopolska konferencja naukowa jest organizowana przez Uniwersytet Gdański i Liceum katolickie „Collegium Marianum” w Pelplinie. Drugi obszar badawczy poruszany w trakcie konferencji dotyczył religijnego, a właściwie teologicznego kontekstu życia społecznego. Na konferencji organizowanej przez Uniwersytet Gdański zaprezentowałem polaryzującą funkcję religii w społeczeństwie (tytuł wykładu: *Polaryzująca funkcja religii*, maj 2015 r., UG Gdańsk). Natomiast podczas konferencji w Toruniu odniosłem się do kwestii zagrożenia fundamentalizmu dla społeczeństwa obywatelskiego (tytuł wykładu: *Fundamentalizm religijny zagrożeniem dla etosu społeczeństwa obywatelskiego*, 8 grudnia 2016 r., UMK Toruń). Uczestniczyłem również w cyklicznych spotkaniach naukowych. Brałem udział w międzynarodowym seminarium naukowym w Starym Sączu, podczas którego ukazałem zależność pomiędzy demokracją a postdemokracją (tytuł wykładu: *Od demokracji do postdemokracji*, 6 sierpnia 2014 r., KUL Lublin, Stary Sącz). W Toruniu wygłosiłem wykład dotyczący redakcji i przesłania *Konstitu-*

cji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes” w ramach Wykładów Soborowych, organizowanych przez Klub Inteligencji Katolickiej w Toruniu (tytuł wykładu: *Redakcja i przesłanie „Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym <<Gaudium et Spes>>”*, 16 listopada 2011 r., UMK Toruń). Oprócz udziału we wskazanych konferencjach wygłosiłem również wykład inauguracyjny w Wyższej Szkole Komunikacji Społecznej w Gdyni (tytuł wykładu: *Globalizacja, szansa czy zagrożenie dla wychowania*, 5 października 2013 r., WSKS Gdynia). Popularyzując prowadzone badania prowadziłem prelekcje dla stowarzyszenia „Civitas Christiana” (4 grudnia 2012 r., Kartuzy; 15 grudnia 2015 r., Gdańsk), Instytutu Formacji Kapłańskiej (13 kwietnia 2013 r., Pelplin), Duszpasterstwa Ludzi Pracy (17 kwietnia 2016 r., Rzeszów) a także Uniwersytetu Trzeciego Wieku (12 marca 2013 r., Pelplin). Działalność popularyzująca naukę obejmowała również wykorzystanie massmediów. Publikowałem na łamach „Niedzieli” i „Pielgrzyma”. Występowałem w Telewizji Trwam i Radiu Maryja (*Rozmowy Niedokończone*, 19 grudnia 2011 r.). Brałem udział w audycjach Radia Głos w Pelplinie wprowadzających w problematykę Pelplińskiego Areopagu.

W ramach zaangażowania dydaktyczno-popularyzatorskiego wygłaszałem nie tylko pojedyncze wykłady na konferencjach, ale przeprowadziłem również trzy cykle wykładów poza Wydziałem Teologicznym UMK w Toruniu jako pierwszym miejscem zatrudnienia. Zarys katolickiej nauki społecznej oraz zagadnienie własności w nauczaniu społecznym Kościoła było przedmiotem analiz na Wydziale Ekonomii i Zarządzania UMK w Toruniu (lutyczerwiec 2013 r., październik-grudzień 2014 r.). Ogólnej charakterystyki katolickiej nauki społecznej dokonałem również w ramach studium podyplomowego teologii w Koszalinie (filia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego w Szczecinie, październik-grudzień 2013 r.). Warto także nadmienić, iż od października 2014 r. do chwili obecnej prowadzę seminaria dyplomowe na Wydziale Teologicznym UMK na *studiach podyplomowych w zakresie teologii* realizowanych w Pelplinie.

W ramach działalności wydawniczej jestem zaangażowany w prace redakcji licznych czasopism. Od stycznia 2013 roku pełnię funkcję redaktora naczelnego „Studiów Pelplińskich”, periodyku wydawanego na Pomorzu od 1969 roku. W trakcie prac nad rocznikiem, zespołowi redakcyjnemu udało się zdobyć 7 punktów według listy ministerialnej czasopism. Jestem również członkiem rad naukowych czasopism: „Zeszyty Naukowe Międzynarodowego Centrum Dialogu Międzyreligijnego i Międzykulturowego UKSW” (od kwietnia 2015 r.), „Zeszyty Gdyńskie” (od maja 2016 r.). Pełnię funkcję recenzenta wspomagającego w redakcjach periodyków: „Studia Gdańskie” (od października 2012 r.), „Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie” (od maja 2015 r.) i „Roczniki Skrzetuskie” (od maja 2015 r.).

Ważnym punktem mojego zaangażowania naukowego jest uczestnictwo w towarzystwach naukowych. Jestem członkiem międzynarodowych i krajowych gremiów naukowych, takich jak Europejskie Stowarzyszenie Teologii (od listopada 2013 roku), Towarzystwo Naukowe w Toruniu (od stycznia 2010 – członek zwyczajny) oraz Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego (od marca 2013). W aspekcie kształtowania podwalin środowiska naukowego w Pelplinie zorganizowałem Pelpliński Oddział Polskiego Towarzystwa Teologicznego i obecnie pełnię funkcję jego kierownika (od marca 2014 r.). Cel tegoż towarzystwa stanowi promocja ludzi nauki w zakresie organizowania prelekcji, jak też pomocy w pracach wydawniczych.

W ramach zatrudnienia na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu uczestniczę w pracach wydziału. Od października 2012 roku jestem członkiem Wydziałowej Komisji ds. Efektów Kształcenia i nowych kierunków studiów. Od października 2016 roku uczestniczę w Wydziałowej Komisji Wydawniczej. Angażowałem się w powstawanie studiów I stopnia: kierunek Organizacja Opieki nad Osobą Starszą (w 2014 roku). Z dniem 24 marca 2016 r. zostałem powołany na koordynatora tworzenia studiów II stopnia, kierunek Organizacja Opieki nad Osobą Starszą. Studia dotyczące osób starszych mają charakter międzywydziałowy, obejmujący: Wydział Teologiczny, Wydział Humanistyczny, Wydział Nauk o Zdrowiu.

W działalności dydaktycznej brałem czynny udział w kształceniu kadr. Byłem recenzentem w przewodzie habilitacyjnym ks. dra Zbigniewa Werry (22 czerwca 2016 r., PWT Wrocław). Zostałem powołany na członka komisji w dwóch postępowaniach habilitacyjnych na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu: ks. dra Dariusza Patera (25 maja 2016 r.) i ks. dra Joachima Nowaka (20 czerwca 2017 r.). Byłem promotorem w trzech doktoratach: ks. mgr lic. Grzegorz Weis, *Spółeczny wymiar pokoju w „Listach Pasterskich” Episkopatu Polski (1945-2012)* – 26 marca 2014 r.; ks. mgr lic. Wiesław Szuca, *Nauczanie społeczne biskupów chełmińskich od ogłoszenia Encykliki „Rerum novarum” Leona XIII* – 1 marca 2014 r.; ks. mgr. lic. Ireneusz Smagliński, *Patriotyzm w nauczaniu Jana Pawła II do Polaków podczas pielgrzymek do Ojczyzny* – 15 kwietnia 2015 r. W dniu 25 października 2017 r. będzie miało miejsce otwarcie przewodu doktorskiego ks. mgr. lic. Karolowi Misiurskiemu na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu (wpłynął wniosek o otwarcie wyżej wymienionego przewodu do Rady Wydziału). Zostałem wyznaczony również jako recenzent w czterech przewodach doktorskich: ks. mgr lic. Jarosław Lisica, 26 marca 2014 r. UMK Toruń; ks. mgr lic. Andrzej Kubisz, 20 października 2014 r., UKSW Warszawa; ks. mgr lic. Wojciech Głogowski, 17 grudnia 2012 r., UKSW Warszawa; ks. mgr lic. Bogusław Kozłowski, 27 czerwca 2016 r., UKSW Warszawa. Wypromowałem następnie 24 magistrów, a w 32 magisteriach byłem re-

cententem. Ponadto byłem promotorem w 30 licencjatch zawodowych, a w 46 recenzentem. Promowanie owych kadr miało miejsce w okresie po 2011 roku.

Uczestniczyłem również w pracach eksperckich. Jestem mianowicie autorem ekspertyzy projektu pt. *Metoda tutoringów innowacyjnym sposobem w pracy resocjalizacyjnej (nr 52/TWWP/VII/IN/POKL/2014)*. Podmiotem zlecającym ekspertyzę było Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie (15 stycznia 2014 r.).

Realizując projekty badawcze, starałem się pozyskiwać granty. Decyzją Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika z 15 marca 2017 roku zdobyłem grant „na wyjazd zagraniczny w celu prowadzenia kwerend bibliotecznych i archiwalnych związanych z realizacją projektów badawczych przy Polskiej Misji Historycznej w Wuerzburgu”. Tytuł grantu brzmi następująco: *Transpozycja pojęcia ofiary jako geneza kształtowania moralności w oparciu o relacje państwo – Kościół w czasach narodowego socjalizmu w Niemczech (1933-1945)*. Ubiegałem się również o granty w Urzędzie Marszałkowskim w Toruniu (tytuł grantu: *Ku świadomości przeżywania religijności osób starszych. Warsztaty aktywizujące*, 30 grudnia 2016 r.) oraz w Instytucie Franciszkańskim w Nowym Jorku (tytuł grantu: *Koncepcja egzemplaryzmu św. Bonawentury w encyklice „Laudato si” papieża Franciszka*, 15 lutego 2017 r.).

W dowód uznania za zaangażowanie w dydaktykę i prowadzone badania naukowe otrzymałem liczne nagrody. Dwukrotnie przyznano mi wyróżnienie Rektora UMK w Toruniu (2013, 2016). W 2014 i w 2017 roku byłem laureatem nagrody Rektora UMK w Toruniu. W 2017 roku otrzymałem Medal Edukacji Narodowej „za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania”.

Z uwagi na zdobyte doświadczenie, jak też mając na uwadze specyfikę kierunków Wydziału Teologicznego w Toruniu, zostałem powołany na członka kapituły Narodowego Komitetu Seniora (7 grudnia 2015 r.). Celem fundacji jest współdziałanie w kształtowaniu polityki senioralnej w Polsce.

III. Charakterystyka dorobku naukowego

Po kolokwium habilitacyjnym w znaczącym stopniu powiększyłem swój dorobek naukowy. Według oceny parametrycznej Bibliometrii Biblioteki Uniwersyteckiej UMK w Toruniu zgromadziłem 337 punktów. Na mój dorobek składają się następujące publikacje: 12 książek (w tym 10 monografii naukowych), 29 artykuły naukowe, 9 recenzji książkowych i omówień opublikowanych w czasopiśmie, 9 recenzji wydawniczych. W toku analiz przyjąłem za cel wykazanie teologicznej legitymizacji szeroko rozumianej rzeczywistości społecz-

nej, co przekłada się na bezwarunkową ochronę osoby w zakresie integralności jej bytu (w aspekcie przyrodzoności i nadprzyrodzoności).

1. Recepcja nauczania Soboru Watykańskiego II

Podjmując próbę zrozumienia nauczania współczesnego Kościoła, w pierwszej kolejności starałem się określić skalę realizacji postulatów sformułowanych podczas Soboru Watykańskiego II, szczególnie w odniesieniu do zagadnień społecznych. Należy stwierdzić, iż recepcja nauczania soborowego przebiega niejako na dwóch płaszczyznach jednocześnie. Z jednej strony wskazuje się na nauczanie poszczególnych hierarchów, bezpośrednio nawiązujących do dokumentów soborowych. Szczególnie ważne są odniesienia do takich zagadnień, jak osoba, wspólnota i dialog. Osoba posiada niepodważalną godność i niezbywalne prawa, co jest warunkowane zarówno specyfiką natury ludzkiej, jak też podobieństwem do Boga. Osoby kształtują wspólnoty, w ramach których doskonałość więzi określa miłość. W aspekcie odniesień międzyosobowych następuje prawdziwy rozwój jednostkowy oraz grupowy, obejmujący ogół egzystencji. Warunkiem tworzenia wspólnot jest zdolność do dialogu, dzięki któremu następuje nie tylko wymiana myśli, ale nade wszystko wzajemne ubogacanie się o dobro obecne w bliźnich. Owe bezpośrednie nawiązania do nauczania soborowego są zauważalne w dorobku autorstwa zasadniczo wszystkich papieży XX i XXI wieku. Drugą płaszczyzną recepcji nauczania Soboru Watykańskiego II stanowią konkretne rozwiązania, podjęte w ramach episkopatów poszczególnych krajów. Przedmiotem moich analiz w tymże zakresie była sytuacja Kościoła w Austrii. W Diecezji Innsbruckiej pracowałem 7 lat. W kontekście działalności Episkopatu Austrii kluczowe znaczenie posiada zarówno kwestia dialogu pomiędzy religiami i narodami, będąca koniecznym założeniem dla stabilnego pokoju, jak również kwestia relacji Kościoła do świata, realizowanej poprzez zaangażowanie świeckich, którzy w różnych formach aktywności dokonują przemiany rzeczywistości według principium ewangelicznego. Kościół w Austrii nie jest jednak wolny od nadinterpretacji nauczania soborowego. Owa tendencja doprowadziła do aktów podważania dyscypliny sakramentalnej czy kwestionowania struktur instytucji Kościoła. Zwieńczeniem analiz dotyczących recepcji nauczania Soboru Watykańskiego II były następujące publikacje: *Godność osoby ludzkiej a struktura świata na podstawie „Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym ‘Gaudium et spes’”*. Fragment wykładu wygłoszonego w ramach „Wieczorów soborowych”, organizowanych przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz Klub Inteligencji Katolickiej w Toruniu (16.11.2011), „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, listopad 2011, z. 11, R. XX, s. 546-554; *Świat z perspektywy Kościoła czy Kościół z perspektywy swia-*

ta? *Geneza i myśli przewodnie „Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym”*, „Studia Pelplińskie” XLV/2012, s. 115-134; *Recepcja „Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym” w encyklikach społecznych bł. Jana Pawła II*, „Studia Gdańskie”, t. XXX, s. 99-118; *Niezłomny dialog – recepcja Soboru Watykańskiego II*, w: *Studia Soborowe. Historia i recepcja Vaticanum II*, red. M. Białkowski, cz. II/2, MediaGroup, Toruń 2015, s. 377-402.

2. Wspólnoty polityczne

2.1. Dynamika wspólnot politycznych

Punktem wyjścia prowadzonych przeze mnie analiz funkcjonowania wspólnot politycznych była fundamentalna obserwacja, iż owe wspólnoty są z natury dynamiczne, co odpowiada urzeczywistnianiu postulatów dobra wspólnego. W ramach tychże wspólnot wyodrębnia się takie elementy, jak: władza, instytucje, prawo, zasady życia społecznego oraz dobra publiczne. Każdy z owych elementów służy – w myśl nauczania społecznego Kościoła – rozwijaniu przez obywatela jego człowieczeństwa. Można więc mówić o pomocniczej roli wspólnot politycznych dla osoby, której styl życia wyraża się w realizacji powołania do świętości, co dotyczy dóbr niepodzielnych i będących celem samym w sobie. Poddając analizie status obywatela jako osoby w państwie, wskazywałem na element posłuszeństwa wobec władzy. Owego posłuszeństwa nie należy utożsamiać z niewolniczą zależnością. Wręcz przeciwnie, istotne są relacje, w ramach których człowiek wykonujący polecenia instytucji wspólnot politycznych realizuje dobro wspólne w świecie, czyniąc rzeczywistość ziemską coraz bardziej ludzką. Podnoszenie poziomu zaangażowania obywateli w sprawy państwa, a więc również umacniania skuteczności oraz autorytetu tejże wspólnoty, następuje poprzez oddziaływanie wychowawcze na poziomie państwa, jak też społeczności światowej. Nie bez znaczenia jest, w mojej ocenie, specyfika nauczania Kościoła, który zachęca do dokonywania przemian, by coraz pełniej budować na ziemi Królestwo Boże poprzez ludzką aktywność w sferze polityki. W ramach tak rozumianego przedmiotu badań powstały następujące publikacje: *„Człowiek jest drogą Kościoła” (RH 14). Wprowadzenie do Katolickiej Nauki Społecznej*, Bernardinum, Pelplin 2012, ss. 165 (szczególnie strony: s. 57-72,106-146); *Służba czy niewolnicze podporządkowanie? Posłuszeństwo obywatelskie w Katolickiej Nauce Społecznej*, Bernardinum, Pelplin 2012, ss. 125; *Globalizacja – zagrożenie czy szansa dla wychowania*, „Zeszyty Gdyńskie. Tożsamość Kulturowo-Cywilizacyjna Gdyni”, nr 9, s. 279-280; *Aktywizm polityczny naczelnym postulatem nauczania społecznego Kościoła*, „Roczniki Kulturoznawcze”, t. V (4), s. 19-34.

2.2. Cnoty teologiczne w kontekście kształtowania sprawiedliwości w świecie w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI

W toku analizy sytuacji człowieka w odniesieniu do Boga wskazałem na znaczenie cnót teologicznych. Owe cnoty są wprawdzie darem Bożym, ale określają także dyspozycję człowieka, w której zawiera się również wola urzeczywistnienia prawa Bożego, służącego ostatecznie dobru wspólnemu. Fundamentalnym doświadczeniem chrześcijanina, w opinii Benedykta XVI, jest doświadczenie wiary. W kontekście odniesienia do Boga realizuje się dramaturgia jestestwa każdej z jednostek bądź nawet wspólnot. Modus interpretacyjny teologii dramatycznej, oparty na teorii mimetycznej, z którym zapoznałem się w czasie studiów na Fakultecie Teologicznym Uniwersytetu w Innsbrucku, pozwala na odkrycie zasadniczego przesłania miłości obecnego w orędziu zbawczym, najpełniej objawionym w osobie Jezusa Chrystusa i odkrywanych poprzez zawierzenie Bogu. Owa miłość jest w nauczaniu Benedykta XVI zarówno źródłem, jak również doskonałym spełnieniem cnoty sprawiedliwości. Postępowanie według zasad prawa Bożego sprawia, iż społecznościom można przypisać status środowisk cechujących się pokojem, określającym skalę doskonałości w odniesieniu do rzeczywistości transcendentnej. W ramach obszaru badawczego, dotyczącego określenia zależności pomiędzy cnotami teologicznymi a kształtowaniem sprawiedliwości w świecie w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI, powstały następujące publikacje: *Teologia dramatyczna jako sposób interpretacji wiary na przykładzie nauczania Benedykta XVI*, „Studia Gdańskie”, t. XXXII, s. 155-172; *Pojęcie miłości Franciszka Drączkowskiego jako modus interpretacyjny encykliki „Caritas in veritate” Benedykta XVI*, „Studia Pelplińskie” 2011, t. XLIV, s. 459-474; *Personalistyczne kryterium sprawiedliwości w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, w: *Sprawiedliwość i miłość społeczna. Refleksja interdyscyplinarna w 90-lecie (Archi)diecezji Katowickiej*, red. A. Wuwer, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2015, s. 113-130; D. Kotecki, K. Krzemiński, T. Huzarek, W. Łużyński, M. Mróz, W. Niedźwiecki, M. C. Paczkowski, K. Pilarz, Cz. Rychlicki, S. Suwiński, J. Szulist, I. Werbiński, *Drogi nadziei*, Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne, Toruń 2015, ss. 244.

2.3. Koncepcja państwa Josepha Ratzingera/Benedykta XVI

Zwieńczeniem dotychczasowych badań jest monografia *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*. W punkcie wyjścia określiłem cele analiz, dotyczące następujących kwestii: 1. Prezentacja nauki o Kościele Josepha Ratzingera/Benedykta XVI, mającej swoje źródło w fundamentalnym dla Ewangelii doświadczeniu wspólnoty; 2. Rekonstrukcja koncepcji wspólnoty państwa w kontekście eklezjologii Josepha Ratzingera/Benedykta XVI; 3. Ukazanie centralnej roli człowieka we wspólnotach Kościoła i państwa,

w ramach których – przyjmując teocentryczną hierarchię wartości – następuje proces integralnego rozwoju. Realizacja wskazanych celów prowadzi do zasadniczego stwierdzenia, iż przesłanki właściwe nauce o Kościele pozwalają nie tylko lepiej zrozumieć współczesne systemy polityczne, ale nade wszystko określić specyfikę etosu chrześcijanina w ramach wspólnot politycznych, w tym nade wszystko państwa. Eklezjologia Josepha Ratzingera/Benedykta XVI stanowi zbiór zasad, a także w pewnej mierze wzorcowy układ odniesień, dla społeczności ziemskich. Chrześcijanie bowiem, zaangażowani w życie polityczne, urzeczywistniają normy bądź wzorują się na relacjach w ramach Kościoła. Realizacja w doczesności zasad ukształtowanych na Objawieniu zakłada postawę wiary, angażującej całego człowieka do postępowania według miłości, której pełnia znajduje się w Trójjedynym Bogu. Związek pomiędzy teologią, strukturami właściwymi polityce oraz państwem jest określany na zasadzie zależności pomiędzy fundamentem a zbudowanymi na nim strukturami, w których egzystuje człowiek, spełniając właściwe sobie funkcje. Elementy natury religijnej skłaniają jednostki oraz grupy do działania. W toku badań nad nauczaniem Josepha Ratzingera/Benedykta XVI sformułowałem konkluzję, iż istnieją pewne elementy formalne współwystępujące w obszarze religii i w obszarze państwa. Niemniej w zakresie treści (a więc przedmiotu) nie sposób utożsamić granic obu tych obszarów. Zamierzeniem Boga, co legitymizuje nauka objawiona, jest jednak pokojowe odniesienie religii do państwa. Owo odniesienie polega na tym, iż obie sfery współpracują na poczet rozwoju konkretnie bytującego człowieka. Zakwestionowanie tego typu pokojowej relacji zachodzi w sytuacjach nadinterpretacji, mającej miejsce podczas absolutyzowania takich czynników, jak doczesność, rozum czy doraźność podejmowanych działań. Skrajne przejawy wskazanych czynników nie tylko burzą Boży ład, ale w rzeczywistości stanowią przejawy zakwestionowania podmiotowości obywateli tworzących państwo. Analizy dotyczące koncepcji państwa w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI zostały zamieszczone w monografii: *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016, ss. 502. Problematyką państwa w nauczaniu Benedykta XVI zajmowałem się również w toku badań nad percepcją dokumentów Jana XXIII w pięćdziesięciolecie ogłoszenia encykliki *Pacem in terris*. Sformułowałem wówczas dwie zasadnicze konkluzje. Pierwsza jest dość oczywista, a mianowicie: wszyscy papieże, a w szczególności Benedykt XVI, z całą stanowczością urzeczywistniali postulaty Soboru Watykańskiego II. Natomiast druga konkluzja, wynikająca z prób zestawienia problematyki pism Jana XXIII i Benedykta XVI, wyraża się w stwierdzeniu, iż nie można określić kondycji państwa ani zrozumieć fundamentalnych zasad życia społecznego bez odniesienia do rodziny. Konsekwencją analizy porównawczej nauczania Jana XXIII

i Benedykta XVI była monografia: *W Bogu początek. Reinterpretacja koncepcji pokoju bł. Jana XXIII w nauczaniu społecznym Benedykta XVI*, Bernardinum, Pelplin 2013, ss. 190.

3. Wspólnota rodziny w nauczaniu społecznym Kościoła

Jednym z zasadniczych przedmiotów prowadzonych przeze mnie badań jest wspólnota rodzinna. Prorodzinne ukierunkowanie analiz wynika nade wszystko ze znaczenia rodziny dla poprawnego procesu kształtowania osobowości, jak też z nieodzownej roli wspólnoty rodzinnej dla budowania humanizujących społeczności, poczynając od regionu, a kończąc na społeczności światowej. W toku badań nad rodziną z perspektywy nauczania społecznego Kościoła odniosłem się przede wszystkim do funkcji rodziny. W mojej opinii można wskazać na trzy zasadnicze funkcje rodziny, a mianowicie: funkcję prokreacyjną, funkcję socjalizacyjno-wychowawczą oraz funkcję gospodarczą. Pierwszą z wymienionych funkcji jest prokreacja. Człowiek uczestniczy w przekazywaniu życia będącego świętością. Realizacja funkcji prokreacyjnej nie tylko zapewnia trwanie społecznościom, ale stanowi bezpośredni przejaw kultuwowania porządku Bożego w świecie. Drugą z podstawowych funkcji rodziny jest funkcja socjalizacyjno-wychowawcza, w ramach której kształtuje się osobowość jednostki zarówno w kontekście przyrodzonym jak i nadprzyrodzonym. Ukierunkowanie człowieka na wartości transcendentne oznacza zdobywanie przez jednostki nowej jakości ontycznej. Ostatnią z wymienionych fundamentalnych funkcji rodziny jest funkcja gospodarcza, dla której swoistego rodzaju kryterium stanowi dobro wspólne. Rodzina pożytkuje dobra materialne, mając na uwadze nade wszystko wzrastanie w doskonałości osobowej oraz wspólnotowej. Integralna koncepcja funkcji rodziny jest możliwa poprzez odniesienie do nauczania Kościoła, ufundowanego na Objawieniu. Na kanwie wskazanych funkcji są kształtowane pozostałe funkcje rodziny, określające sposób istnienia wspólnoty rodzinnej w społeczeństwie przy zachowaniu permanentnego odniesienia do nauczania Kościoła. W ramach analiz funkcji rodziny powstały następujące publikacje: *Otwartość na dar życia – teologiczna interpretacja funkcji prokreacyjnej rodziny w nauczaniu Jana Pawła II*, „Studia Elbląskie”, t. XII, Elbląg 2011, s. 265-274; *Społeczny aspekt płci z perspektywy nauczania społecznego Kościoła*, „Studia Warmińskie”, t. 50 (2013), s. 139-154; *Teologiczna reinterpretacja funkcji socjalizacyjno-wychowawczej*, w: *Veritas cum caritate – intellegentia cum amore*, red. C. Rychlicki, I. Werbiński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2011, s. 541-554; *Dobra materialne w służbie człowiekowi – teologiczna interpretacja funkcji gospodarczej rodziny*, „Studia Warmińskie”, t. 48 (2011), s. 197-210. Kolejnym krokiem w kontekście analizy problematyki rodziny było usytuowanie tejże wspólnoty w szerszym kontekście życia społecznego, warun-

kujące współczesne struktury rodziny. Sposób odniesienia poszczególnych członków rodziny względem siebie, a więc struktura rodziny w aspekcie chrześcijańskiego systemu aksjonormatywnego, został ukazany przeze mnie jako wypadkowa oddziaływania dwóch faktorów. Po pierwsze, kluczowe znaczenie posiada dynamika życia wewnątrzrodzinnego, scharakteryzowana w ramach funkcji rodziny. Po drugie, równie istotne jest oddziaływanie państwa poprzez różnego rodzaju instytucje wspólnot politycznych. Sformułowałem w tym kontekście stwierdzenie, iż każda społeczność państwowa, która stawia sobie za cel postępowanie racjonalne, jest zobligowana do troski o dobro rodziny. W ten sposób kształtuje się zarówno dobrobyt w wymiarze doczesnym, jak również spełnienie w aspekcie nadprzyrodzoności. Wspólnoty naturalne służą wszak aktualizowaniu naturalnych zdolności jednostki, dla której punktem kulminacyjnym rozwoju jest zbawienie. W ramach obszaru badawczego, obejmującego analizę struktury rodziny w społeczeństwie, powstały następujące publikacje: *Rodzina zawsze na czasie. Recepcja koncepcji małżeństwa i rodziny Soboru Watykańskiego II w nauczaniu Benedykta XVI*, Bernardinum, Pelplin 2012, ss. 144; *Wychowanie do życia społecznego w rodzinie*, w: *Rodzina sercem cywilizacji miłości. W 20. rocznicę „Listu do rodzin” Jana Pawła II*, red. Z. Wanat, I. Werbiński, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014, s. 101-116; *Dialogiczność relacji w rodzinie*, „Studia Pelplińskie”, t. XLVII, s. 311-324; *Służba rodzinie w ramach chrześcijańskiej koncepcji państwa*, „Teologia i Człowiek” 19 (2012), s. 211-228. W celu zdobycia w miarę kompleksowej oceny kondycji współczesnej rodziny polskiej odwoływałem się nie tylko do nauczania społecznego Kościoła, ale również do teorii socjologicznych, w tym do teorii konfliktów Ralfa Dahrendorfa. Tego typu profil analiz umożliwił ujęcie analizowanej problematyki z zupełnie odmiennej perspektywy badawczej. Otóż rodzina jest naznaczona konfliktami już na poziomie różnic tożsamości jej członków. Opanowanie owej naturalnej konfliktowości (która może być niekiedy tragiczna w skutkach) dokonuje się poprzez racjonalizację i demokratyzację życia. Efektem analiz współczesnej rodziny polskiej z perspektywy teorii konfliktów jest monografia *Absolutna dominacja konfliktu. Współczesna rodzina polska w kontekście teorii konfliktów Ralfa Dahrendorfa*, Bernardinum, Pelplin 2013, ss. 282. Przed habilitacją analizowałem również teorię konfliktów jako czynnik przemian społecznych: *Konflikty warunkiem przemian społeczno-politycznych. Teoria konfliktów społecznych Ralfa Dahrendorfa*, „Studia Socialia Cracoviensia” 2 (2010), s. 109-122.

4. Ewangelizacja oraz doświadczenie wiary fundamentem nowego porządku w świecie – analiza nauczania papieża Franciszka

W toku badań nad nauką współczesnego Kościoła odniosłem się również do pism autorstwa papieża Franciszka. Jedną z zasadniczych kwestii, akcentowanych przez obecnego Hierarchę, dotyczy wzajemnej zależności pomiędzy głoszeniem Ewangelii a byciem jednocześnie świadkiem wiary. „Ewangelizacja jest posłuszna misyjnemu nakazowi Jezusa: ‘Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem’ (Mt 28, 19-20). W tych wersach przedstawiona jest chwila, w której Zmartwychwstały posyła swoich uczniów, by głosili Ewangelię w każdym czasie i w każdym miejscu, ażeby wiara w Niego dotarła do każdego krańca ziemi” (*Evangeliæ gaudium*, 19). Warto zwrócić uwagę na fakt, iż przywołane słowa Jezusa zawierają w sobie postulat do realizacji, a konkretnie do przemiany świata w rzeczywistość, w której każdy człowiek będzie cieszył się należnym szacunkiem. Wspólnoty będą wówczas przestrzeniami prawdziwego wzrastania w człowieczeństwie. Wielorakie przemiany i inicjatywy, mające miejsce w ramach porządku Bożego, zmierzają ostatecznie do budowania pokoju, który jest darem zbawczym dla człowieka i dla całego świata. Tym niemniej warunkiem realizacji idei humanizmu chrześcijańskiego w kontekście idei pokoju jest uprzednie doświadczenie wiary, która rodzi się właśnie w spotkaniu ze Słowem Bożym, w pełni objawionym w Chrystusie. W ramach badań dotyczących nauczania papieża Franciszka we wskazanym zakresie powstały następujące publikacje: *Źródła solidarności na przykładzie „Orędzia na Światowy Dzień Pokoju 2014” papieża Franciszka*, „Studia Koszalińsko-Koło-brzeskie”, nr 21/2014, s. 283-298; *Dialog wyznacznikiem relacji we wspólnocie politycznej w kontekście nauczania papieża Franciszka*, „Studia Gdańskie”, t. XXV, s. 111-124; *Koncepcja pokoju światowego w nauczaniu papieża Franciszka*, „Studia Pelplińskie”, t. XLVIII, s. 239-254.

5. Uczynki miłosierdzia w nauczaniu społecznym Kościoła

W trakcie badań nad nauczaniem społecznym Kościoła, przy uwzględnieniu specyfiki zaangażowania chrześcijan w świecie, podjąłem się ukazania uczynków miłosierdzia. Owe uczynki służą rozwiązaniu współczesnej kwestii społecznej, obejmującej wiele różnorodnych przejawów życia człowieka. Przyjąłem tradycyjny podział na uczynki miłosierdzia względem duszy i uczynki miłosierdzia względem ciała. W kontekście życia duchowego pojawiają się zagadnienia przewycięzania stanów grzechowych, zdobycia pewności i poczucia własnej godności. Nie bez znaczenia jest kwestia darowania krzywd i cierpliwie znoszenie różnego rodzaju cierpień, mając na uwadze docelową jedność. Życie modlitewne wyraża w istocie pragnienie uświęcania świata. W zakresie uczynków miłosierdzia względem ciała pojawiają

się zasadniczo dwie grupy czynów: po pierwsze, ochrona jednostki w zakresie wystarczającej ilości dóbr egzystencjalnych (pożywienie i odzież), a po drugie – kwestia kształtowania relacji naznaczonych miłością w stosunku do przybyszów, więźniów i chorych. Wyrazem ludzkiej kultury jest szacunek wobec zmarłych. W swoich analizach starałem się ukazać, iż często w procesie budowania cywilizacji miłości, któremu wszak służą uczynki miłosierdzia, człowiek oczekuje wsparcia ze strony bliźnich lub instytucji. Warto wspomnieć w tymże kontekście o pomocniczej obecności państwa oraz Kościoła. Równie istotne jak owo wsparcie jest wychowanie człowieka do świadomego przeżywania miłości, skutkującej czynami miłosierdzia. W ramach wskazanego aspektu badań powstały dwie monografie: *Wzrastanie w miłosierdziu. Uczynki miłosierdzia w nauczaniu społecznym Kościoła*, Bernardinum, Pelplin 2015, t. I, ss. 197; *Wzrastanie w miłosierdziu. Uczynki miłosierdzia względem ciała w nauczaniu społecznym Kościoła*, Bernardinum, Pelplin, t. II, ss. 230.

6. Zagadnienia społeczne – postulat ochrony praw ludzi pracy

Przedmiotem moich analiz są nie tylko kwestie polityczne czy nawiązujące do rodziny, ale również kwestia społeczna, a więc status ludzi pracy w społeczeństwie, określany poprzez skalę szacunku dla przysługujących im praw. Moje badania doprowadziły do sformułowania dość ogólnej tezy, iż zachowanie personalistycznego profilu gospodarki skutkuje zachowaniem praw ludzi pracy, jak też wskazaniem na pomocowy charakter każdej formy własności, bez względu na sposób jej pozyskania. Powstaje wówczas swoistego rodzaju kultura pracy, skoncentrowana wokół zachowania praw jednostkowych. W kontekście owej tezy papież formułują przestrozę pod adresem osób odpowiedzialnych za sferę gospodarczą, iż odwrócenie wskazanego porządku, a więc stworzenie sytuacji, gdzie człowiek i dobro wspólne są podporządkowane gospodarce, stanowi najzwyczajniej przejaw uprzedmiotawiania osoby. Prawo do pracy, sformułowane na gruncie tradycji chrześcijańskiej, gwarantuje zachowanie podmiotowości. Natomiast sprawiedliwa płaca jest warunkiem dowartościowania jednostki w zakresie wykorzystania przynależnej każdemu wolności. W ramach wskazanego przedmiotu badawczego powstały następujące publikacje: *Prawo do pracy jako ochrona dobra osoby w nauczaniu społecznym Kościoła*, „Studia Pelplińskie” XLVI/2013, s. 235-250; *Rola sprawiedliwej płacy w kształtowaniu wolności odpowiedzialnej człowieka*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, nr 23 (2016), s. 321-338; *Kulturowa wartość pracy*, w: *Młodość i jej świat: praca, ekologia, wychowanie, małżeństwo i rodzina*, red. J. Niewęglowski, Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego, Warszawa 2017, s. 13-28.

G. Janusz Szulc